

JOŠ O USPOSTAVI SPLITSKE CRKVE NE POKRAJINE* Ispravak "ispravaka"

To je naslov osvrta Fabijana Veraje objavljenog u *Crkvi u svijetu* br. 3/2014., str. 402-404, koji se odnosi na moj rad izložen na *Znanstvenom simpoziju o životu i radu nadbiskupa Frane Franića prigodom 100. obljetnice rođenja od 29. studenog do 2. prosinca 2012. u Splitu*. Rad nosi naslov *Put do uspostave Splitske metropolije*, a objavljen je u knjizi *U službi Crkve i naroda, Zbornik o životu i radu nadbiskupa Frane Franića, Crkva u svijetu*, Split, 2014., str. 127-154.

O tome je Veraja pisao u svojim dvjema knjigama. Prva nosi naslov *Na tragovima svetosti*, CUS, Split, 2006., 110 str. Drugoj je naslov *Putovima Providnosti*, CUS i Hrvatski povijesni institut u Rimu, Split – Rim, 2013., 336 str. U svojem radu na Franićevu simpoziju ja sam se usput osvrnuo na prvu knjigu, a ne na drugu, naprosto zbog toga što se spomenuti simpozij odvijao gotovo godinu dana prije nego se pojavila druga knjiga. Kad sam došao do druge knjige i vidio da mons. Veraja i u njoj ponavlja iste pogreške koje je učinio u prvoj knjizi, zamolio sam Uredništvo CUS-a da mi dade moj tekst, ako još nije predan u tiskaru, kako bih u jednoj bilješci dodao 5-6 redaka. Tekst sam dobio i u bilješci dodao kako i tu novu Verajinu tvrdnju "kao netočnu treba posve odbaciti". Iza toga i sada stojim, a što on o tome misli, to ne stoji. Preporučujem mu da učini detaljnu analizu cjelovitog teksta i dokumenata pa će i sam doći do istog zaključka.

Mons. Veraja ponavlja da se "njegova rekonstrukcija događaja u knjizi *Putovima Providnosti* temelji na originalnim dokumentima pa u njoj nema netočnih podataka". On se tom svojom tvrdnjom odriče prve knjige, što znači da u njoj ima netočnosti. Vidjet ćemo da ih ima i u drugoj.

Dva su temeljna pitanja oko kojih se mons. Veraja spori s mojim podacima. Prvo pitanje odnosi se na datum audijencije

* Ovaj odgovor primljen je u listopadu 2014., ali ga po želji autora objavljujemo tek sada. Don Mile Vidović piše: "Što se tiče pitanja moga članka o ispravku "ispravaka" držim da bi ga trebalo objaviti radi nekih komentara koji su nastupili poslije Verajina objavljanja članka u CUS-u. Ja nisam želio voditi s pok. Verajom polemiku oko njegova ili moga stajališta, nego oko dokumenata koje je on posve zanemario i posve prešutio u svom odgovoru. Njemu je glavni izvor bio *L'Osservatore Romano*, a meni je sam Dekret Svete Stolice o uspostavi Splitske metropolije, koji je posve jasan i ne mogu se načuditi da to pok. Fabijan nije uočio ili nije želio vidjeti. Radi onih koji će se jednom možda poslužiti tim člankom, smatram potrebnim da se moj odgovor objavi.

u kojoj je mons. Franić dao ostavku na biskupsku službu papi Pavlu VI., što je znatno utjecalo na uspostavu Splitske metropolije. Veraja uporno ponavlja, u obje spomenute knjige, kao i u svojem osvrtu na moj rad, da je ta audijencija bila 5. prosinca 1968., dok sam ja u svojem izlaganju *Put do uspostave Splitske metropolije*, održanom na spomenutom Znanstvenom simpoziju, s apsolutnom sigurnošću naveo da je ta audijencija bila 25. lipnja 1969. Taj podatak svatko može vidjeti u tiskanom Franićevom *Zborniku* (str. 147, pasus 3).

Drugo pitanje odnosi se na Makarsku biskupiju i njezino ujedinjenje sa Splitskom.

I.

Mons. Veraja u svojoj knjizi *Na tragovima svetosti*, str. 84, 85, opisuje kako je došlo do sporne audijencije. Isto ponavlja u opširnijem tekstu u drugoj knjizi, *Putovima Providnosti*, str. 97-99, br. 4, 5. Na str. 97 knjige *Putovima Providnosti* piše: "2. prosinca 1968., oko 14 sati nazovem i kažem mu (biskupu Franiću) da je nužno da odmah dođe u Rim." Potom nastavlja pripovijedati kako je Franić došao u Rim i već 5. prosinca bio kod Pape i pročitao mu svoje pismo. Na istome je mjestu u skraćenom obliku donio sadržaj tog pisma, a donio sam ga i ja u svojem radu. Napominjem da se to pismo u cijelosti odnosi na mons. Marija Oblaka, pomoćnog biskupa u Zadru. Naime, Franić je iz pouzdanog izvora doznao kako je sve spremno da Oblak bude imenovan zadarskim nadbiskupom. Franić je u pismu iznio prigovore zbog kojih to imenovanje ne bi bilo dobro prije nego što se riješi pitanje sjedišta metropolije. Smatrao je kako bi to bio velik korak da Zadar pretekne Split te postane sjedište metropolije. Zato on u posljednjoj točki tog pisma (točka d), piše kako bi to imenovanje njegovu poziciju splitsko-makarskog biskupa učinilo neodrživom, zbog čega će biti prisiljen dati ostavku na upravljanje biskupijom ("*per cui sarò costretto a dare le dimissioni dal governo della diocesi*", podcrtao Franić). Iz samog teksta i formulacije pisma očito je da se tu ne radi o njegovoj trenutačnoj odreci, nego o nekoj budućoj, ako se ostvare njegova predviđanja: "bit ću prisiljen dati odreku", ako Papa ne uvaži primjedbe na imenovanje mons. Oblaka zadarskim nadbiskupom prije nego se riješi pitanje sjedišta metropolije.

Treba reći da je jedna Franićeva audijencija kod Pape doista bila 5. prosinca 1968., kako navodi mons. Veraja, ali je važno istaknuti i ono što mons. Veraja prešućuje, naime, da je ona bila redovita, u sklopu Franićeva posjeta *ad limina Apostolorum* od 1. do 6. prosinca. To jasno govori da mons. Veraja nije mogao 2.

prosinca Franića nazvati telefonski u Split, jer se Franić već 1. prosinca nalazio u Rimu, a u Split se vratio 6. prosinca. To sam ja dovoljno jasno i dokumentirano naveo u svojem radu (*Zbornik*, str. 147, pasus 2). Taj podatak dovoljno govori da je mons. Veraja stvorio pravu zbrku oko tog pitanja, o kojemu zapravo ne bi trebalo biti nikakve dvojbe. Budući da je Franić već 1. prosinca bio u Rimu, tada otpada svaka mogućnost da ga mons. Veraja telefonski zove u Split i s njim se dogovara da dođe u Rim. Gdje je tu logika? O čemu to mons. Veraja govori? Je li on uopće svjestan kakvu je nelogičnost izrekao i kakvu je zbrku učinio? On je sve pomiješao. Franić nije mogao u isto vrijeme biti u Splitu i u Rimu.

Ja sam naveo drugu Franićevu audijenciju kod Pape, koja je bila dramatična, što i Veraja potvrđuje. Ta je audijencija bila 25. lipnja 1969., kako stoji u mojem radu (*Zbornik*, str. 147, pasus 3). Međutim, tu audijenciju mons. Veraja ne spominje, kao da je uopće nije bilo. Za tu je audijenciju Veraja Franića pozvao u Rim i u njoj se zbila ona dramatičnost kada je Franić, bez čitanja ikakvoga pripremljenog pisma, pogotovo ne onog koje navodi mons. Veraja, odmah nakon pozdrava i nekoliko riječi zaskočio Papu, inače svojega dobrog poznanika iz pretkoncilskih i koncilskih dana, te skinuo pred njim svoj biskupski križ i položio ga na stol pred Svetog Oca. Tada se dogodila ta Franićeva odreka od uprave Splitsko-makarskom biskupijom, koju Papa u tom času nije očekivao, niti ju je prihvatio. To je bila interpolirana audijencija koja je mogla trajati samo 10 minuta, a zbog važnosti događaja potrajala je pola sata. Tada je Franić Papi rekao: "Ako je Vaša Svetost već odlučila da potpiše dekret, koji se nalazi, kako sam čuo, na ovom stolu Vaše Svetosti, a kojim se dekretom Zadarska biskupija uzdiže na metropolitanski naslov, onda se potpuno pokoravam Vašoj Svetosti i Vaša Svetost neće imati sa mnom nikakve poteškoće, ja ću se povući u apsolutnu tišinu. Ali pred svojom biskupijom ja se u tom slučaju neću moći pojaviti od stida." To je ta "dramatičnost" događaja koju i mons. Veraja samo riječju spominje, ali ne u čemu se ona sastojala i stavlja je na krivo mjesto i u krivo vrijeme.

Moramo postaviti pitanje: Zašto mons. Veraja u svojem osvrtu krivo donosi datum te druge audijencije i piše kako sam ja naveo da je bila 25. lipnja 1968.?

Ja to nikada i nigdje nisam napisao niti rekao. Je li to slučajna Verajina pogrješka ili je podvala? Držim da je to gruba podvala. Kad bi se on složio s mojom tvrdnjom da je ta druga audijencija bila 25. lipnja 1969., onda bi njegova tvrdnja posve otpala i ne bi bilo mjesta njegovu pisanju "rekonstrukcija događaja, u knjizi

Putovima Providnosti, temelji se na originalnim dokumentima pa u njoj nema netočnih podataka". Ta njegova tvrdnja ne stoji i ne može se održati. Ona je netočna i treba je odbaciti, jer ona nije „rekonstrukcija događaja”, onoga povijesnoga i tako važnoga za Splitsku nadbiskupiju i metropoliju, nego je to Verajina nova i proizvoljna konstrukcija koja nema nikakve veze ni s dokumentima, ni sa samim događajem. Ona je bez ikakvog temelja i ruši se kao kula od papira.

Našu pozornost zaslužuje još jedna Verajina tvrdnja: “Ako je nadbiskup Franić napisao nešto što nije u skladu s mojim prikazom događaja, koji je u svim pojedinostima utemeljen na autentičnim dokumentima, ne može se uzeti kao povijesno osnovano.” To je neka nova “znanstvena metoda” koja aktera događanja (Franića) bez ikakva razloga proglašava neodgovornim da bi mogao pisati kako hoće i konstruirati događaje po vlastitoj volji, a ne “na autentičnim dokumentima”. Vidjeli smo da je ta tvrdnja neosnovana i zbog toga je moramo odbaciti.

II.

Ja sam odbacio kao netočnu i drugu Verajinu tvrdnju, koju donosi u *Crkvi u svijetu* br. 3/2014., str. 403, na temelju svoje knjige *Putovima Providnosti*, str. 102, bilj. 59.

Mons. Veraja piše: “Pitanje Makarske biskupije je riješeno naknadno u smislu prijedloga mons. Franića od 25. listopada 1969., tako da je Makarska biskupija sjedinjena sa Splitskom i uzdignuta na stupanj metropolije, pod imenom Splitsko-makarska.”

Vidović je, kaže on, u svom radu napisao da tu tvrdnju kao netočnu treba odbaciti “jer je to pitanje izričito riješeno gore navedenom Papinom Bulom i Dekretom o osnivanju Nadbiskupije splitsko-makarske i nove crkvene pokrajine od 27. srpnja 1969.”.

Da pobije tu moju tvrdnju, Veraja se ne poziva na Bulu ni na Dekret, na temelju kojeg je Bula napisana. On te dokumente, bitne za samu stvar, posve prešućuje, a za potkrjepu svojega stava uzima jedino vijest iz novina *L'Osservatore Romano*, 21 Agosto 1969, str. 2. Tu piše: “da je uspostavljena: 1. riječko-senjska (točno: riječka!), 2. Splitska crkvena pokrajina. – Slijede vijesti o promaknućima: mons. Viktora Burića za riječko-senjskog metropolita... mons. Frane Franića za splitskog (*sic!*) metropolita. – N. B. Pitanje Makarske biskupije je riješeno naknadno, u smislu prijedloga mons. Franića od 25. listopada 1969., tako da je Makarska biskupija sjedinjena sa Splitskom i uzdignuta na stupanj metropolije, pod imenom Splitsko-makarske”.

Navodim i sljedeći Verajin tekst: “Pažljivi čitatelj može uočiti da je u službenoj obavijesti od 20. kolovoza 1969. riječ o Splitskoj crkvenoj pokrajini, te da je mons. Franić imenovan splitskim (!) metropolitom. Makarska biskupija nije uopće spomenuta.”

Kako bilo da bilo, mons. Veraja tjera svoje. Njemu je vrhovni dokument vijest koju je donio *L'Osservatore Romano*. Postavlja se pitanje: Je li moguće da o toj tako važnoj stvari za nekadašnju Makarsku biskupiju ne postoji dekret Svete Stolice koji je za svagda riješio to pitanje? Ja sam u svojem radu naveo taj dokument, a zašto se Veraja na njega ne obazire, to samo on zna.

U svojem sam radu napisao da je pitanje Makarske biskupije riješeno 27. srpnja 1969., kako stoji u Papinoj Buli i navedenom Dekretu o osnivanju Nadbiskupije splitsko-makarske i nove crkvene pokrajine. Je li moguće da Veraja ta dva prvorazredna dokumenta posve ignorira i daje prednost jednim novinama, pa makar se one zvale *L'Osservatore Romano*? On u svojem osvrtu govori samo o Buli i poučava nas kao vrhunski učitelj kako je do njezina datuma došlo, a posve prešućuje Dekret na temelju kojega je Bula napisana. Dekret je napisan 27. srpnja 1969. i njegov tekst preuzima Bula. A u Dekretu koji navodim u hrvatskom prijevodu stoji: “Vrhovni svećenik Pavao Papa VI. ... po punini Apostolske Vlasti, spaja i sjedinjuje Makarsku biskupiju sa Splitskom nadbiskupijom, koja će se zvati Splitsko-Makarska, i koju uzdiže na stupanj i dostojanstvo Metropolitanske Crkve ... Nadbiskupu Splitsko-Makarskom ... Frani Franiću podjeljuje trajni stupanj metropolitane ... Konkatedralni kaptol makarski od sada će nositi naslov zborni.” Taj Dekret napisan je 27. srpnja 1969., br. 1247/61, a potpisao ga je kardinal Confalonieri, prefekt Kongregacije za biskupe, koji je potpisao i Bulu. Na temelju tog Dekreta riješeno je pitanje Makarske biskupije, a ne nakon prijedloga nadbiskupa Franića od 25. listopada 1969., kako nas u to uvjerava mons. Veraja.

Navodim još i to da moju tvrdnju potvrđuje i mons. Mario Cagna, apostolski delegat u Beogradu, koji pismom od 12. kolovoza 1969. javlja mons. Franiću: “Sveti Otac, nakon što je upoznao stav Biskupske konferencije i svojedobno glasovanje biskupa BKJ odlučio je biskupsko sjedište u Splitu promaknuti na metropolitansko sjedište, uspostavivši tako crkvenu pokrajinu Splitsko-Makarsku (creando così la provincia ecclesiastica di Split e Makarska).”

Kako je mons. Cagna mogao napisati 12. kolovoza 1969. da je Papa ustanovio crkvenu pokrajinu Splitsko-makarsku ako je

prema mons. Veraji pitanje Makarske biskupije riješeno tek 25. listopada?

Na osnovi svega iznesenog očito je da su tvrdnje mons. Veraje netočne i treba ih odbaciti.

Mons. Veraja se nekoliko puta pohvalio kako ima sve dokumente, pa zašto se njima ne koristi za rasvjetljavanje toga važnog događaja? Zašto te dokumente prešućuje? Bez obzira na njegovu znanstvenu metodu, ja ću reći da je u tom slučaju njegov postupak neznanstven jer je neobjektivan i više mu je stalo do nekog osobnog prestiža negoli do istinitosti samog događaja. Ako pak te dokumente nema, opet nije pošteno tvrditi da ih ima. Doista bi bilo smiješno misliti da je Franić svu dokumentaciju o tom pitanju predao Veraji, a da je nije pohranio u svom arhivu u Splitu. Ukoliko pak Veraja navedene dokumente ne priznaje ili svjesno prešućuje, radi protiv samoga sebe i same stvari. U tom slučaju trebamo zaključiti da se oni ne uklapaju u njegovu "rekonstrukciju" tog događaja, pa računa da je za njega bolje njih prešutjeti i vjerojatno to neće nitko primijetiti. Kako drugačije to protumačiti?

Navedeni Dekret Svete Stolice od 27. srpnja 1969. zauvijek je riješio pitanje Makarske biskupije. Zašto mons. Veraja navodi samo *L'Osservatore Romano* i njegovu vijest iako zna da to nije za naše pitanje nikakav bitni dokument, nego za neupućene služi kao neko pokriće za njegove tvrdnje? To je ova rasprava očito pokazala, a ja je sa svoje strane zaključujem, s porukom da osim dokumenata treba imati još nešto. Ono što je on davno prije bez ikakva razloga zanijekao pokojnom nadbiskupu dr. Frani Franiću, koji je svojom mudrošću i upornošću našem Splitu donio sjedište Splitsko-makarske nadbiskupije i metropolije.

Mile Vidović